

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

776

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • שופטים – אלול תשפ"ו

דברים שנאמרו בפתיחת הזמן לבני שיעור א'

יום חמישי, א' דר"ח אלול תשס"ו

הקשיים במקום חדש – זכות להצלחה

כשבאים לישיבה למקום חדש בודאי יש קשיים, והוא דבר ידוע שבמקום חדש יש קשיים, כמו שאמרו (מובא ברש"י שמות יט, ה) שכל ההתחלות קשות, ויש כאלה שזה גם גלות אצלם, שעד עכשיו למדו באותו המקום ליד הבית, ועכשיו נמצאים בריחוק מקום מהבית, ויש בזה קשיים של גלות.

ובאמת יש קשיים גשמיים ויש קשיים רוחניים, ועל קשיים גשמיים כבר אמרו חז"ל (ברכות ה, א) שתורה נקנית על ידי ייסורים, ולמדו כן מהפסוק אשרי הגבר אשר תייסרונו קה ומתורתך תלמדנו, שצריכים ייסורים להצלחה בתורה, ואמרו שם שיש שלושה דברים הצריכים ייסורים: תורה וארץ ישראל ועולם הבא, גם ארץ ישראל נקנית בייסורים, וצריכים ייסורים כדי לזכות לקדושת הארץ, וכן עולם הבא צריך ייסורים, לעמוד בניסיונות וקשיים, ובזה זוכים לעולם הבא, וכך גם בתורה יש ניסיונות וקשיים.

ואם כן גם כשיש קשיים גשמיים, זה דבר רגיל, ואדרבה כך דרך ההצלחה, על ידי הקשיים, וכמו שאמרו גם בפרקי אבות (ו, ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.

עם כל הקשיים הגשמיים – אשריך!

והזכיר התנא כאן ארבעה מיני קשיים: פת במלח – באכילה, ומים במשורה – בשתייה, ועל הארץ תישן – בשינה, ונוסף לזה עוד חיי צער, וגם בתורה אתה עמל שזה לכאורה עוד קושי, שמתייגע בתורה ועמל ולומד ואינו ישן הרבה, וכולו מרוכז בריכוז מלא בעמלה של תורה, ועם כל זה אשריך! כך אומרת המשנה, וכך המציאות, שאשריך בעולם הזה, וגם טוב לך לעולם הבא.

וצריך להבין מה החידוש במה שאמרו 'וטוב לך לעולם הבא', הרי ודאי שמגיע עולם הבא לאדם צדיק כזה, שעמל בתורה עם קשיים וייסורים, ומה חידש בזה התנא.

ומה שאמר 'אשריך בעולם הזה' מובן שהוא חידוש, שעל אף הקשיים הוא המאושר יותר מכל האחרים, וכידוע שכך המציאות ומי שעמל בתורה מרגיש הכי מאושר ושוכח מכל הקשיים, ואינו חושב על הפת במלח ועל חיי הצער, כי כשהוא לומד הוא מתענג! וכשיש לאדם שמחה גדולה מאד אינו מרגיש שום צער אחר, כי השמחה היא כל כך גדולה ומשכחת את כל הקשיים, וכך גם מתיקות התורה היא כמו שכתוב (תהלים יט, יא) הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים, והמתיקות הזו משכיחה ממנו את כל הקשיים.

ואף שיש לו רק פת במלח, אבל סוף סוף הוא שבע ואינו רעב, וכן כששותה מים במשורה, סוף סוף הוא שותה כדי צרכו ואינו צמא, וגם כשיושן על הארץ, זה רק לא כל כך נוח, אבל הוא ישן כמה שצריך וכבר אינו עייף ויכול לחזור ללמוד, וגם שאר הדברים שמצערם כמו שאמרו וחיי צער תחיה, הוא מסיח דעת ולא חושב עליהם, כי הוא שמח ונהנה מהתענוג שבתורה ואשריו בעולם הזה!

אבל מה שאמר וטוב לך לעולם הבא, צריך ביאור מה החידוש, הרי פשיטא שמגיע עולם הבא לאדם כזה.

האושר שבתורה – עולם הזה וגם עולם הבא

ונראה בביאור הענין, כי באמת ידוע ומפורש בהרבה מקומות שהנאות העולם הזה מורידות מהעולם הבא, וידוע מהשל"ה הקדוש שהתפלל

תפילה מיוחדת על כך שלא יאכל את העולם הבא בעולם הזה, ורצה רק 'פירותיה' בעולם הזה אבל שהקדן תהיה קיימת לעולם הבא, ואילו לרשעים נותנים גם את הקדן בעולם הזה, כמו שכתוב (דברים ז, י) "ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו", ופירש רש"י בחייו משלם לו גמולו הטוב כדי להאבידו מן העולם הבא, ומזה פחד השל"ה שלא יהיה כמו הרשעים שמקבלים הקדן בעולם הזה.

ומצינו כן גם בגמרא (סנהדרין קא, א) שרבי עקיבא אמר לרבי אליעזר שכל זמן שהוא רואה את רבי אליעזר שחי חיים טובים ואין יינו מחמיץ יש לחשוש שכבר קיבל את עולמו, ושמא כבר אכל את העולם הבא בעולם הזה, כי כל כך נוח לו בלי קשיים וייסורים.

ואם כן כבר היה מקום לחשוב שגם אדם כזה שעמל בתורה והוא כל כך מאושר ונהנה מהתורה כמו שאמרו אשריך בעולם הזה, שמא קיבל עולם הזה כל כך גדול וכבר אכל את עולמו בחייו.

ועל כך חידש התנא 'וטוב לך לעולם הבא' כלומר שהעולם הזה של תורה אינו מוריד מהעולם הבא, ואדרבה האשריך זה חלק ממצות תלמוד תורה, שכך היא המצוה וההלכה, לשמוח בתורה, כמו שאמרו באבות פרק ששי שהתורה נקנית בשמחה.

בענייני הפרשה

בפרשת השבוע "וְהָיָה כְשֶׁבְתוּ עַל כֶּסֶף מַמְלַכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְגו' וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם אֱלֹהָיו", ובגמרא אמרו על זה (סנהדרין כא, ב) וכתב לו את משנה וכו' וכתב לשמו שתי תורות אחת שהיא יוצאה ונכנסת עמו ואחת שמונחת לו בבית גניזו, אותה שיוצאה ונכנסת עמו עושה אותה כמין קמיע ותולה בזרועו שנאמר (תהלים טז, ח) שויתי השם לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט.

והנה דבר זה הוא מצוה, מדיני המלך, לכתוב לו ספר תורה נוסף שיוצאה ונכנסת עמו, אך צריך להבין שהמצוה הזו גם מרמזת משהו, ויש בה כוונה, שהמלך חייב להיות יותר מדקדק במעשיו, עם יותר יראת שמים, ולקיים שויתי השם לנגדי תמיד יותר מכל אחד, וזה שייך לכל אחד, אבל המלך חייב בזה יותר, כיון שהוא מלך ויש לו אחריות על כל העם.

וזוהו תפקיד המלך כמו שכתב הרמב"ם (מלכים ג, ו) "שלבן הוא לב כל קהל ישראל", והיינו שלבו צריך להיות על כל העם, ותפקידו לחשוב על כל העם ולדאוג שיהיה טוב לכולם, ומסיים הרמב"ם שם "לפיכך דביקו הכתוב בתורה יותר משאר העם שנאמר כל ימי חייו", והיינו כיון שיש לו אחריות גדולה מאד, לכן הוא גם צריך להיות בדרגה גבוהה מאד, וצריך יותר להיות מושלם בכל מה שהתורה מחייבת, ולכן צריך להיות לו ספר תורה נוסף שיוצאה ונכנסת עמו, להזכיר לו שלא להסיח דעת מחיובי התורה.

וממשיך הפסוק "וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו", ופירש החתם סופר, שאין המכוון שכל הזמן יקרא ויקרא בלי הפסק, אלא הכוונה שיקרא את כל ימי חייו מתוך ספר התורה, דהיינו שכל החיים שלו הוא צריך להתנהג על פי מה שכתוב בתורה, ואת כל הנהגת החיים יקרא מתוך מה שכתוב, לדעת האיד להתנהג ומה לעשות בימי חייו, שכל הנהגה תהיה על פי מה שכתוב בספר התורה.

ולכן צריך שלא להסיח דעת מהתורה ומ'שויתי השם לנגדי תמיד', וסיפר לי פעם אדם אחד שאביו היה אדם פשוט בחוץ לארץ, והייתה לו חנות שהיה עומד בה ומוכר ללקוחות, וכל הזמן הוא לא הסיח דעת מה'שויתי השם לנגדי תמיד', למרות שלא היה רב ולא ראש ישיבה, לא צדיק ולא רבי ולא גאון, רק אדם שעמד בחנות ומכר סחורה, לא היה מסיח דעת מ'שויתי'! כך יכול להיות אפילו אדם פשוט עם דרגה כזו.

(משיעורי סנהדרין, תמוז תשס"ז)

דרכה של תורה' עם שמחה ואושר

והנה מאחר שאמרו כך היא דרכה של תורה וכו' אשריך בעולם הזה, אם כן מי שהתורה לא משמחת אותו זה סימן שאינו ב'דרכה של תורה', כי עם דרכה של תורה מוכרח להיות שמחה.

ואם חסר שמחה זה סימן שחסר בדרכה של תורה, ובמה חסר? זה צריך עיון אצל כל אחד לגופו, לחפש מה הסיבה שאינו שמח ומאושר מלימודו, ויש כל מיני סיבות שיכולות להיות בזה, ולכן אם יש למישהו איזה קושי שמפריע ללימוד עצמו, שמרגיש את הקושי ואינו מרגיש את האשריך, צריך להתייעץ ולמצוא, ולכל קשיים יש עצות!

ועל פי רוב המצוינים יש להם קשיים, כגון חלישות הדעת ועוד כל מיני טעויות, שלא יודעים שזה טעות אלא חושבים שכך המציאות ובאמת זה טעות של חוסר ידיעה והבנה, ומחמת זה סובלים כל מיני קשיים שבאמת אין להם שום סיבה, ומי שיותר מצוין עלול יותר לטעות בזה מחמת שהוא מצוין במידות טובות וביראת שמים, והטעויות האלו מונעות את השמחה ואת האשריך בעולם הזה.

ולכן מי שמרגיש איזה קושי, אם זה בגשמיות צריך לדעת שגם זו לטובה, ואף אם קשה להתגבר אבל אפשר להתגבר! ועל כל פנים זה לא כל כך נורא, אבל קושי ברוחניות וחוסר שמחה זה דבר חמור מאד שאסור שיהיה וצריכים לסלק את זה, כי תורה צריכה להיות בשמחה, ואסור שיחסר למישהו השמחה של 'השמח בחלקו'.

הצורך לשמח בחלקו גם ברוחניות

וכבר כתבו בספרים כי מה שאמרו (אבות ד, א) "איזהו עשיר השמח בחלקו" אינו מכוון דווקא על גשמיות, אלא גם ברוחניות צריך להיות שמח בחלקו, וכך כתב בספר מנוחה וקדושה (שער התורה ח"ב אות כג) "ידע ששמעתי בשם הגר"א, שכן גם במילי דשמיא, צריך להיות שמח בחלקו. אף שבדודאי נכון לחמוד להיות לבו פתוח כפתחו של אולם לתורה, וגם לומר ולחמוד אימתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, מכל מקום צריך להיות שמח בחלקו שזכה לתורה ולמעשים טובים, כיון שעשה בכל כוחו המוטל עליו", עכ"ד.

ואם אדם לא שמח בחלקו ברוחניות ואינו רואה את המעלות שיש בו זה לא טוב, והוא לא ב'דרכה של תורה', אלא צריך להכיר את מעלותיו, ולפעמים אינו מכיר על עצמו וצריך שמישהו יסביר לו את המעלות שיש לו, ולכל אחד יש מעלות! ורק הוא בעצמו אינו מבין אותם.

ובדרך כלל מי שחושב שאין לו מעלות, זה גופא סימן שהוא בעל מעלה גדולה מאד, וכך שמעתי מהגה"צ רבי אבא גרוסברד זצ"ל, שמי שמרגיש בעצמו חסרון שלמות, זה סימן טוב מאד, שהוא כבר מושלם יותר מאחרים, וכגון אם אכפת לו שהוא כועס, או שאכפת לו שהוא בעל גאוה, ועל פי רוב בגאוה זה טעות, ורק נדמה לו ואינו יודע מה היא גאוה, וגם בכעס ושאר מידות רעות, עצם הדבר שמרגיש בחסרונו זה סימן שהוא בעל מדרגה באותו הענין, שידע להיזהר בו.

להימנע מקשיים גשמיים – כשמפריעים ללימוד

ומצינו בגמרא לענין קשיים גשמיים (עירובין סה, א) "אמר אביי אי אמרה לי אם קריב כותחא לא תנאי, אמר רבא אי קרצתן כינה לא תנאי", ופירש רש"י: אפילו ציווי עבודה קלה הייתה מבטלת אותי, לא הייתי שונה כמו ששנתי, ע"כ, והיינו שאם היו צריכים לעשות אפילו עבודה קלה מאד, זה כבר היה מסיח דעתם ומפסיק מהרציפות של הלימוד, וכבר היה חסר בהצלחתם בתורה.

אבל זהו רק בדברים המונעים את רציפות הלימוד, ואילו מה שאמרו פת במלח תאכל וכו' היינו כשאנו מפריע לרציפות, והוא יכול ללמוד ושבע גם מפת במלח, אבל אם יש דברים שמפריעים, באמת צריך לסלק אותם ולהימנע מהם. אמנם סתם קשיים גשמיים אחרים אפשר להתגבר עליהם ולעסוק בתורה למרות הקשיים ואז אדרבה זוכים בזה להצלחה בתורה כמו שאמרו תורה נקנית בייסורים.

אלול זמן המסוגל להצלחה, עם ניסיונות

ובפרט עכשיו בחודש אלול זהו זמן שיש בו הצלחה ברוחניות, זמן של קרבת אלוקים, שהלב יותר קרוב, ולכן לעומת זה גם יש ניסיונות קשים,

רשימות תלמידים

לקראת הימים הנוראים בהם נגזר "מי יעני ומי יעשר", נביא עובדא מאלפת שסיפר תלמיד רבינו, רבי יצחק נוימן שליט"א:

לפני כמה שנים הוקם כולל גדול בירושלים, הקמת הכולל היתה בשורה גדולה מאד, מקום תורה גדול עם תנאים לכלליים טובים ואוירה מיוחדת ומכבדת. אברכים רבים עזבו מקומות לימוד בשביל להגיע לכולל הזה, ואכן ההתחלה היתה מאד מבטיחה.

אולם, כעבור זמן התברר שאין גב כלכלי, ואף לעיני בשר היה נראה שההתנהלות בענין גיוס הכספים היתה לא מושכלת בלשון המעטה, ובמקביל המשיכו לקבל עוד אברכים, והגיע מצב שכ-8 חדשים לא שולמו מלגות בכולל ולא היה נראה מוצא מהמצב.

נשלחתי אז לשאול את רבינו זללה"ה מה אפשר לומר לאברכים לחזק ולעודד, נכנסתי אליו וסיפרתי לו את הדברים, ורבינו מיד ענה ואמר: **האם רק בבני ברק אומרים בראש השנה ויום כיפור 'מי יעני ומי יעשר', האם בירושלים לא נוהגים לומר זאת?...**

אלא מאי? אומרים ולא שמים לב מה אומרים, הרי ברור לכולנו שהקב"ה מעני ומעשיר, ולכל אחד נגזר בראש השנה וביום כיפור כמה ומתיכן יהיה לו, וזו אמונתנו הפשוטה והברורה.

הוסיף רבינו בפשטות, **אנו לא יודעים את הסיבה, אבל הקב"ה החליט מהסיבה שלו שכל האברכים הללו לא יקבלו מלגות במשך תקופה מסוימת, ואולי לכן הקב"ה כינס את כולם במקום אחד, ואז בסיבה אחת לכולם אין מלגות, ובזמן שבשמים יחליטו שכן יהיה להם מלגות, אז יהיה להם מלגות, ולכן אין מה לבוא בטרפוניה וטענה על הנהלת הכולל, כי הם לא יכולים לשנות, לא להוסיף ולא לגרוע מגזירת עליון, ע"כ דבריו הנעימים של רבינו זללה"ה.**

מיותר לציין כי תקופה קצרה אחר כך היתה הרווחה לכולל, ומאז ועד היום כל הכסף זורם כמעט ללא מאמץ מצד הנהלת הכולל! וכמה יאים הדברים תמיד ובפרט לתקופתנו כאשר אחינו שונאנו מנדנו הכריזו מלחמה על השם ותורתו ומנסים לפגוע בפת לחמם של יושבי אודח.

אוסף, כי לפני כמה שנים בס"ד, זכיתי לדבר ברבים בליל שבת וסיפרתי את הסיפור הזה, אחר כשבועיים אני מקבל טלפון מיהודי שמספר לי שזו לו פעם ראשונה שהזדמן להתפלל באותו בית כנסת שדיברתי, ומן השמים גלגלו שישמע את הדברים, כאשר במוצ"ש הוא נסע לארה"ב לשבוע וחצי עבור גיוס כספים לכולל שבראשותו, ולדבריו, מעל עשר שנים שהוא נוסע כמה פעמים בשנה, ותמיד הזמן הזה בשבילו הוא זמן קשה מאד, של ביוזנות וקשיים ותחושות לא נעימות, והפעם לאור הדברים ששמע, היתה לו נסיעה מיוחדת, תחילה מצד שנסע בהרגשה של אמונה פשוטה, שהוא לא עושה כלום מעבר להיותו צינור ושליח להביא כסף למי וכמה שהקב"ה החליט, וגם שהיתה לו סייעתא דשמיא מיוחדת באותה נסיעה.

כידוע שבאלול יש גם ניסיונות כמו שכתוב (קהלת ז, יד) זה לעומת זה עשה האלוקים, ובזמן המסוגל להצלחה יש יותר ניסיונות.

וכמו ביום ששי ושבת שהם ימים שצריכים יותר להתחזק בהם, מפני ששבת הוא יום קדוש וכל התורה והמצוות בשבת נחשבים יותר, ולכן יש קשיים ויש רפיון אצל חלק גדול מהציבור, אך יש כאלו שאדרבה מתחזקים יותר בשבת ואין להם הפסק מרציפות הלימוד, וגם ביום ששי שהוא זמן הכנה לשבת וכבר מתנוצצת קדושת השבת, זהו גם כן זמן מיוחד שיש בו יותר הצלחה, ולכן גם יש בו קשיים וניסיונות.

וכך גם באלול לפעמים היצר הרע מוצא קשיים, אבל אם מתחזקים באלול זוכים לסייעתא דשמיא גדולה מאד!

לעילוי נשמת מרת **יוטא רייזל** ע"ה בת ר' שלמה זלמן בנימין הי"ד
נלב"ע ו' אלול תשס"ג - תנצב"ה

מוקדש לעילוי נשמת
הרבנית הצדקנית אמה של מלכות
מרת **חנה** בת **נעמה ויקטוריה** ע"ה
אשת חבר להגה"צ רבי **משה מלכה** זצ"ל
נלב"ע ש"ק ד' אלול תשע"ג - תנצב"ה

מוקדש לכבוד כלולות הנכדה
רחל בת הרב **אבידן מאיר**
עם **צבי מרדכי** בן הרב **ישראל**
עמו"ש

מוקדש לכבוד הולדת הנכד
ישי דוד בן **משה מרדכי טוביה**
ויסופה בת שבע
עמו"ש

לעילוי נשמת כבוד אבינו רוענו, דחיל ומוקיר רבנו,
משכיל אל דל, עסק בצרכי ציבור באמונה
רבי **מכלוף** בן רבי **אלעזר נידאם** זללה"ה
נלב"ע ז' אלול תשס"ג - תנצב"ה
נדבת בנו הרב **יוסף שילבטש"א**, בני ברק